

NOVI PODATKI O STAVBNI ZGODOVINI IN STAVBARJU PREZBITERIJA IN ZVONIKA LOŠKEGA SV. JAKOBA

Ko sem v III. letniku Loških razgledov pisal o umetnostnem pomenu prezbiterijske škofjeloške župne cerkve,¹ sem domneval, da je bil ta del stavbe prizidan starejši dvoranski ladji okoli leta 1525 in ne šele leta 1532, kot je mislila starejša literatura. Pri tej dataciji sem se oprl na kapelo in oltar sv. Katarine na južni strani prezbiterijske in na ustanovo iz leta 1525, ki je bila z njima povezana. Na ustanovno listino beneficija sv. Katarine je prvi kratko opomnil že V. F. Klun.² Na kvatrno sredo v postu leta 1525 so namreč izjavili Hans Kholman »laybrister«, Georg Friedl in Pavel Mure, loški meščani, da je pokojni Urban Klemenčič, župnik v Poljanah, zapustil v oporoki sv. Katarini v šentjakobski cerkvi, to je: v kapeli, sezidani in posvečeni tej svetnici (der sanct Catharine in s. Jakobs kirchen der auffgebauten capellen in der ehre s. Catharine gewaicht) ustanovo, s pomočjo katere naj se vzdržuje tam poseben kaplan in opravljajo pobožnosti, ki jih akt nadrobneje našteva.

Že pričevanje te listine je za datacijo novega prezbiterijskega dokaj zgovorno. Pove nam, da je bila v postnem času leta 1525 kapela sv. Katarine — ki je danes spremenjena v zakristijo in oratorij nad njo — že sezidana, kajti listina pravi, da je že dokončana in posvečena. Če upoštevamo, da so podali loški meščani svojo izjavo že po smrti poljanskega župnika, lahko pomaknemo datum še nekoliko nazaj, za natančnejšo časovno določitev pa bi nam bil seveda dobrodošel datum Klemenčičeve smrti. F. Pokorn,³ ki je mislil, da pomeni letnica 1532 na zvoniku leto nastanka stolpa in prezbiterijskega, je moral seveda sklepati, da je imela tudi stara cerkev neko kapelo sv. Katarine; tudi če bi to veljalo, bi ta starejša kapela nikakor ne bila identična s tisto, ki jo omenja ustanovna listina. Nova kapela je namreč, kot dokazuje slog njene zidave in kamnoseškega okrasja, nastala obenem s prezbitერიem.

Še bolj zgovoren pa je drug arhivski dokument, za čigar prepis se moram zahvaliti dr. Pavlu Blazniku.⁴ Datiran je z letom 1550.

Gre namreč za tožbo staroloških cerkvenih ključarjev Mateja Schiffregerja in Blaža Hafnerja proti loški mestni občini. Dne 1. marca 1550 sta loški glavar Anton von Thurn in kaščar Leonhard Siegersdorfer zaslišala vrsto prič v zadevi lastništva njiv na mestni gmajni v Viršku. V času, ko je bil loški oskrbnik še Pavel Rasp in kaščar Baltazar Siegersdorfer in ko so začeli zidati kor (prezbitერიj) in zvonik cerkve sv. Jakoba (st. Jakob khor vnd thurn zu bauen anfangen), so stavbi v pomoč dodelili kos gmajne (občinskega sveta) nad mostom v Viršku (von der gmain oberhalb der prukhen an der Hirsakher ge-

legen), kjer je raslo grmičevje in nekaj orehov. Cerkev sv. Jakoba namreč ni imela nobenih dohodkov in jo je morala z vsem potrebnim oskrbovati župna cerkev (v Stari Loki). Gmajno so nekateri meščani izkrčili in nato napravili na njej pet njiv, katerih vsaka je dajala na leto po 1 goldinar činža. Ta denar so nalagali v prid stavbe cerkve sv. Jakoba. Ko pa bi bila vsa stavbna dela na njej končana, naj bi činž služil za vzdrževanje omenjene cerkve.

Cerkvena ključarja sta s to pravdo hotela dokazati, da pripada omenjeni činž cerkvi in ne mestu oziroma špitalu. Šlo je za vprašanje, ali ima cerkev sv. Jakoba pravico do dohodkov tega zemljišča le toliko časa, da so poravnani vsi dolgovi za zidavo zvonika ali tudi kasneje. Mestni sodnik Blaž Khosamornikh naj bi namreč izjavil Jorgu Gadmerju iz Binklja in Luku Zaichenu, mestni sodnik Lenart Triller pa Petru Prewenu in Hansu Schiffrerju, tedanjima cerkvenima ključarjema — in sicer v kaščarjevi hiši — da so stavbni računi plačani in je činž od njiv odslužil, v prihodnje pa naj ga prejema cerkev (in ne več od mesta postavljeni stavbni nadzorniki). Meščani pa so nasprotno trdili, da so pripadali dohodki njiv cerkvi le toliko časa, dokler so zidali stolp, nato pa da pripadejo njivice spet mestu. Zato so meščani izvolili tudi tri stavbne nadzornike (pawmaister), ki so ostali do tega dne, ključarja pa da nimata od mesta ničesar terjati. Z vednostjo višjih naj bi služil dohodek od njiv za kritje stroškov za zidavo zvonika, kasneje pa špitalu in drugim mestnim stavbam. Že pred leti so prišli ključarji s pritožbo pred freisinške svetovalce, ti pa so odločili, da bi bilo treba mestu prej kaj dati kot pa vzeti.

Treba je bilo torej izprašati zaprisežene priče. To so bili: 108 let stari Jorg Friedl, nekdanji večkratni mestni sodnik; petinšestdesetletni Urban Britber; petinšestdesetletni Bartolomej Junawer; petinšestdesetletni Pavel Schuester; okoli petdeset let stari Ožbald Tschergan; čez sedemdeset let stari Ruprecht Gossiagh in okoli dvainšestdesetletni Janez Debeutz. Če na kratko povzamemo, so izpovedali tole: Gmajna je prej pripadala Loki in je bila porasla z grmovjem in z nekaj orehovimi drevesi. Bilo je v cerkvi sv. Jakoba, ko so jo določili za njive; mestni sodnik je bil tedaj Stingeles, oskrbnik Pavel Rasp in kaščar Baltazar Siegersdorfer. Rasp je torej meščane in sosesko sklical v cerkev sv. Jakoba in jim sporočil, da je Siegersdorfer prejel od freisinškega škofa (Filipa) pismo, v katerem mu je ta naročal, naj poraslo gmajno nad mostom spremeni škofu v prid v travnik. Rasp pa ga je pregovoril, naj prepusti zemljišče v korist cerkvi sv. Jakoba, ki sicer nima nobenega premoženja; gmajna se torej prepusti, da jo meščani z roboto iztrebijo. S trdim delom so to storili in izruvali korenine. Zemljišče so razdelili na pet delov, toda rodno je postalo šele čez nekaj let. Tedaj je prišel sodnik in naložil činž — po en goldinar od njive — ki naj bi pripadal cerkvi sv. Jakoba. Ko pa so zidali zvonik — priči sta Kaspar Pinter in pokojni Pavel Mure, ki je bil tedaj stavbni nadzornik — je vsak od najemnikov posodil cerkvi sv. Jakoba deset goldinarjev za zidavo in po en goldinar za posvetitev, kar je skupaj zneslo 55 goldinarjev; ta denar naj bi se letno obračunaval pri činžu, dokler bi ne bil povrnjen. Torej so omenjeni činž vedno plačevali cerkvi sv. Jakoba in s tem denarjem je bilo s pomočjo Raspa in drugih plačano zidovje stolpa, streho pa so dali napraviti ključarji. Činž so vedno sprejemali omenjeni stavbni nadzorniki. Ko cerkev teh dohodkov ne bo več potrebovala, naj preidejo na občino.

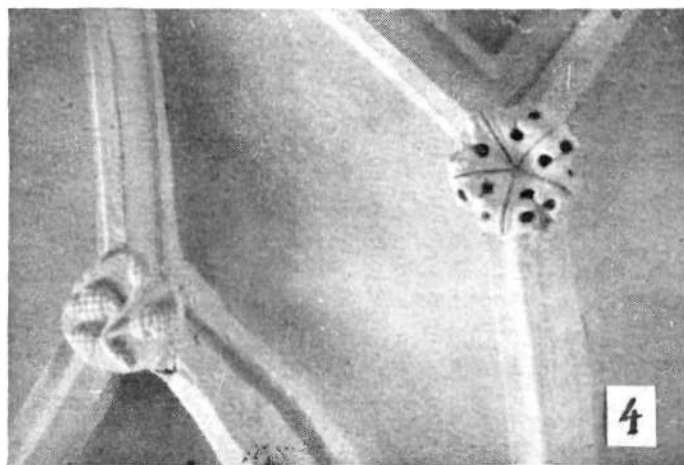
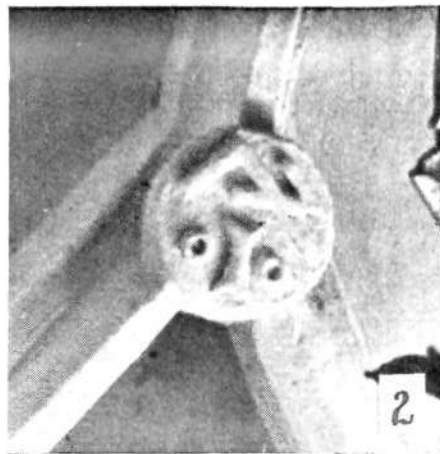
Končno sta bila zaslišana tudi oba nekdanja mestna sodnika Blaž Khosamornikh in Lenart Triller. Prvi, ki je opravljal sodniško službo leta 1541, je povedal, da je prišel k njemu cerkveni ključar Luka Zaichen s tovarišem, da

bi se o stvari pogovorili, češ da je slišal, da pripada zemljišče cerkvi sv. Jakoba, ne ve pa, komu naj se izroči činž. Drugič sta prišla cerkvena ključarja skupaj z vikarjem Bartolomejem Pominikhom k tedanjemu mestnemu sodniku Trillerju, da bi se pritožili, pa so bili odslovljeni, češ da nimajo pri tem zemljišču ničesar terjati, ker pripada meščanom. Pri tem je tudi ostalo. Priča je bil poleg drugih tudi stavbni nadzornik cerkve sv. Jakoba, zadnji čas pa je — po naročilu občine — izročal dohodke zemljišča špitalu. — Triller je izpovedal, da so leta 1546, ko je bil mestni sodnik, prišli k njemu župnik in dva ključarja (Peter Prewen in Hans Schiffrer), da bi se pritožili zaradi zemljišča. O stvari je bila izdana odločba, ki leži pri sodišču; ker je stavba cerkve sv. Jakoba dokončana in se je posojilo povrnilo s plačanim činžem, naj se činž poslej izroča špitalu.

Ta sodni akt v marsičem osvetljuje zidavo prezbitერიja in zvonika sv. Jakoba. Mestna cerkev, ki je bila samo podružnica župne cerkve v Stari Loki, torej ni imela prav nobene posesti, fara pa zanj najbrž ni hotela kaj prida prispevati. Zato je značilno za čas in dozorelo meščansko zavest, da so Ločani kljub temu hoteli svojo cerkev, ki so jo okoli leta 1470 obogatili s ponosno dvoransko ladjo, dokončali tudi z novim, po okrasu kaj ambicioznim prezbitერიjem in s stolpom. Kajti vse kaže, da stara cerkev stolpa ali sploh ni imela — ali pa bi utegnil tudi v mestu nastopati stolp nad kornim kvadratom, kakršnega je imela župna cerkev. Vsa skrb za novo zidavo je padla na meščane same in na zemljiškega gospoda, freisinškega škofa. Zato je razumljivo, da meščani njenega gospodarskega upravljanja niso hoteli prepustiti (farnim?) cerkvenim ključarjem in župniku oziroma vikarju, ampak so iz svoje srede izvolili tri stavbne nadzornike, kakršne navadno poznamo pod imenom »magister operis«. Ti so delo nadzorovali, izplačevali račune in podobno. Nikakor pa ne smemo pojma »pawmaister« zamenjavati z današnjim »Baumeister«, stavbenikom — arhitektom.

Zemljišče so prepustili v času, ko so začeli zidati novi prezbitერიj in zvonik. Tedaj je bil škofov oskrbnik še Pavel Rasp. Ta pa je bil 24. decembra 1524 že mrtev. S tem pa se nam že nakazuje datum, pred katerega moramo postaviti začetek zidave. Mestni sodnik je bil tedaj Stingeles. Ta si je v drugem in tretjem desetletju 16. stoletja menjaval sodniško službo s Friedlom. Tako je bil Stingeles sodnik n. pr. v letih 1515, 1516, 1520, 1527. Friedel pa 1524. Žal za ostala leta tega razdobja ne vemo, kdo je opravljal sodniško službo. Verjetno je bil Stingeles sodnik tudi od Jurjevega — tedaj so bile volitve — 1523 do Jurjevega 1524. Torej bi z zidavo lahko začeli nekako v tem času ali kako leto poprej in jo dokončali že leta 1524. Za časovno primerjavo naj navedem, da naj bi bila po pogodbi med loškimi meščani in stavbenikom Jurkom iz l. 1520 dokončana crngrobski prezbitერიj in zvonik v treh letih. Torej bi po tedanjih izkušnjah rok treh let zadoščal celo za tako veliko stavbo, kot sta dvoranski crngrobski prezbitერიj in zvonik, kaj šele za precej manjši loški prezbitერიj.

Besedilo sodnega zapisnika res v začetku omenja zidavo kora in zvonika, toda vse kasnejše izjave prič omenjajo v glavnem le zgradbo stolpa. Tudi posojilo 55 goldinarjev so porabili, kakor vse kaže, za stroške ob zvonikovih stavbi in ne za prezbitერიj. To bi pomenilo, da se je delo na stolpu zavleklo in da je bil prezbitერიj končan pred njim. Ni pa nujno, da bi bil stolp dozidan šele tedaj, ko so bili vsi stroški zanj pokriti, nasprotno, vse kaže, da je posojilo pospešilo zidavo stolpa, da pa so nato dolg še nekaj let odplačevali. Vsekakor stolpu ne moremo določiti tako natančnega datuma kot prezbitერიju. Ali je bil

1. Sv. Lovrenc nad Bašljem, sklepnik z reliefom sv. Lovrenca. — 2. S. Lovrenc nad Bašljem, mojstrsko znamenje. — 3. Srednja Bela pri Predvoru, sklepnik z reliefom sv. Tilna. — 4. Sv. Lovrenc nad Bašljem, rastlinsko okrašena sklepnika. — 5. Mali otok pri Postojni, sklepnik z reliefom sv. Elizabete

morda zvonik dozidan res leta 1532, kot bi utegnila pričati letnica in ime mestnega sodnika Bartolomeja Junawerja na plošči, ki je vzdana na njem? Tu ne vemo pravega odgovora. Vsekakor vnaša neki podatek v izpovedi prič nekaj zmede v našo datacijo: Friedl je namreč izjavil, da je bilo zidovje stolpa poplačano z Raspo vo pomočjo. Bi mar to dokazovalo, da je bil tudi zvonik končan že v letu Raspe smrti 1524? Seveda si to »pomoč« lahko razlagamo tudi tako, da je Rasp delo podprl že ob začetku bodisi z lastnimi sredstvi ali z dobro besedo pri freisinškem škofu, saj je prav on dosegel tudi dodelitev zemljišča.

Še nekega dokaza pri tem ne smemo prezreti: med reliefno okrašenimi sklepniki na oboku prezbiterija najdemo poleg cehovskih patronov in znamenj tudi nekatere grbe: škofa Filipa, Siegersdorferjevega, Schenckovega (?) in še nekaj nedoločenih — nikjer pa ne opazimo Raspevega grba. Ali to pomeni, da je bil prezbiterij končan že po Raspi smrti v poznem letu 1524 ali zgodaj leta 1525? Taka misel bi bila upravičena. Stingeles, ki je bil mestni sodnik ob začetku del, je opravljal to službo sicer tudi v letih 1515 in 1516, toda to so bila leta gospodarske krize in kmečkega upora in za tako akcijo niso bila primerna. Tudi že leta 1515 prvič domenjena zidava crngrobskega prezbiterija je morala počakati na kasnejši čas vse do aprila 1521. Spet pa je malo verjetno, da bi ob istem času začeli dve tako veliki stavbni nalogi v Loki in Crngrobu. Zato bi smeli zaključiti, da so začeli zidati kor in zvonik sv. Jakoba ne prej kot leta 1520, ko je bil spet Stingeles mestni sodnik, da so se dela na prezbiteriju končala verjetno že leta 1524, da pa se je zidava stolpa najbrž še za nekaj let zavlekla, kritje njegovih stroškov pa še bolj.

V članku o mojstru HR sem že poudaril, kako nazorno se kaže v vsebini in porazdelitvi sklepnikov na oboku prezbiterija družbena struktura poznosrednjeveške Škofje Loke. Poleg podobe cerkvenega patrona sv. Jakoba zavzema najvidnejše mesto grb zemljiškega gospoda, freisinškega škofa Filipa, takoj za njim pa se vrste sklepniki loških obrtniških cehov (oziroma bratovščin), in sicer po starosti ustanovitve. Ostali plemiški grbi pridejo na vrsto šele ob straneh, za obrtniški! Obrtniki so bili torej temeljna in gospodarsko najmočnejša plast loškega prebivalstva — pa tudi glavni dobrotniki cerkve. Zato še bolj razumemo, zakaj je v sodnem zapisniku ob stroških vedno govora o zvoniku in ne o prezbiteriju. Pri zidavi tega namreč ni bilo take denarne zadrege, ker so jo prevzeli na svoje rame loški cehi, medtem ko je morala za stolp poskrbeti občina, streho pa so plačali iz cerkvene blagajne. Celotna zgodovina stavbe nam torej lepo osvetljuje družbeno in gospodarsko stanje mesta, pa tudi položaj njegove cerkve, ki ni imela župnijskih pravic, ampak je spadala pod kmečko prafaro v Stari Loki.

Še neko vprašanje se nam ponovno odpira: kdo je stavbar prezbiterija sv. Jakoba?

Svoj čas sem domneval, da je mojster HR, čigar monogram srečamo ob mojstrskih znamenjih v ščitih na sklepniku s podobo sv. Jakoba, bil samo kipar kamnoseškega okrasja, da pa je bil arhitekt najbrž mojster Jurko, torej isti, ki je vodil dela v Crngrobu. S sedanjo natančnejšo datacijo pa ta hipoteza oslabi. Jurko ni mogel, pa tudi ni smel voditi zidave dveh stavb, čeprav sta obe zrasli na loškem ozemlju. V pogodbi za zidavo v Crngrobu so namreč Jurku posebej prepovedali, da bi smel prevzeti delo na kakšni drugi stavbi (dokler ne bo končal v Crngrobu), prav tako pa da ne sme zapustiti loškega gospostva. Toda o problemu mojstra Jurka in o njegovem delu bom spregovoril

kdaj drugič, zdajle pa bi rad dodal še nekaj besed o mojstru HR, ki mu bomo najbrž le morali priznati stavbarski poklic — ali bolje: poklic kamnarja (Steinmetz), ki je v sebi združeval tudi arhitekta.

Leta 1507 je posvetil škof Hieronim de Franciscis v imenu oglejskega patriarha Dominika Grimanija cerkev sv. Lovrenca nad Bašljem.⁵ Na zvezdnato rebrastem oboku prezbiterija te cerkve najdemo res vrsto sklepnikov, ki spominjajo na okras loškega prezbiterija. Tako je značilna trta z grozdi, rozeta iz osatnih listov z luknjicami, posebno mikavna pa sta tudi oba sklepnika z reliefoma Marije in sv. Lovrenca. Če pogledamo podobo sv. Lovrenca — mladenič z okroglo glavo in ob straneh pristriženimi lasmi, ki drži v rokah mrežo — vidimo, da se relief razvija precej ploskovito, toda kar z neko monumentalno izraznostjo. Oblačilo od pasu navzdol poteka pahljačasto v skoraj vzporednih gubah. V primeri z ostalimi deli našega mojstra, ki smo jih svojčas spoznali pri Sv. Filipu in Jakobu v Hribcih nad Poljansko dolino, v cerkvi sv. Katarine v Srednji vasi pri Šenčurju, v Marijinem sklepniku v Crngrobu in, kajpak, v Loki, se nam zde sklepniki pri sv. Lovrencu kar primitivno stilizirani. Vendar bi v njih že lahko zaslutili zarodke njegovega kasnejšega, dozorelega stilnega izraza: krepko obrisnost, ploskovitost, vzporednost gub in podobno. Tudi polni obrazi so značilni za našega mojstra. Pogrešamo pa tisto lirično lepoto in medaljersko cizelacijo, ki karakterizira njegova kasnejša dela enako kakor nagnjenost k podajanju kar modno pričevalnih oblačil. Toda na enem izmed sklepnikov srečamo tudi mojstrsko znamenje — enako kot v loškem prezbiteriju, le da ob njem ni črk HR, pač pa nekaj podolžen, na koncih razširjen trak, podoben črki I, ki ima na vsaki strani po en manjši plastičen krog. Ne verjamem, da bi imeli tudi tu opraviti s kakšnim monogramom in priznam, da si tega dodatka ne znam razložiti. Kljub temu, da znamenja ne uokvirja običajni ščitec, smo vendar prepričani, da gre za podpis našega mojstra. Letnica posvetitve — 1507 — seveda ne pomeni, da je bila cerkev tedaj tudi sezidana; v srednjem veku je lahko od dokončanja do posvetitve cerkve minilo mnogo let. Vendar pa stilni značaj stavbe in reliefov dokazuje, da je cerkev nastala res v tem času. Kljub vsej rustikalnosti je ta spomenik zelo pomemben v zvezi z našim mojstrom, bodisi da je njegovo najstarejše doslej znano delo, bodisi da je z njim v ozki delavniški zvezi.

Čas poldruega desetletja, ki loči ta spomenik od mnogo zrelejšega okrasja sklepnikov pri Sv. Filipu in Jakobu, nam lahko razloži tudi velik stilni in kvaliteten napredek njegovega dleta. Toda vmes se vriva še neka stavba, pa čeprav ni potrjena z mojstrskim znamenjem: cerkev sv. Tilna na Srednji Beli pri Predvdvoru.

Tudi tu je zvezdnati obok okrašen s sklepniki, od katerih sta figuralna samo osrednja dva, ostali pa so prazni ščitci. Ob slavaloku vidimo dokolensko postavo viteza sv. Ahacija z vejo v roki, z debelušnim obrazom in s kodrastimi lasmi, nad oltarjem pa v meniško kuto oblečenega sv. Tilna s puščico v levici. Kar smo povedali o bašelskih sklepnikih, bi veljalo tudi o teh: veliki diski, krepka kontura, polni obrazi, monumentalnost, vzporedne gube — toda obenem že virtuoznostnejša modelacija in skrb za nadrobnosti, ki dobiva že realistične črte. S temi sklepniki — ki so, žal, grobo prebeljeni, kar jemlje dobršen del izraznosti — pa se je mojster že za dober korak približal svoji zreli stilni stopnji. Nastati so utegnili okoli leta 1510—1515.

Še dva spomenika na Gorenjskem lahko vključimo v njegov krog in oba bi časovno lahko pomaknili proti letu 1520: obok ladje cerkve sv. Janeza ob

Bohinjskem jezeru in prezbitarij cerkve v Spodnji Besnici. Tudi tu nam niso sporočene nobene letnice, toda tako v Bohinju kot v Besnici srečamo na delu čopič istega (severnorenesančno) razpoloženega slikarja, ki je leta 1524 naslikal legendo sv. Jakoba na zunanjščino cerkve v Bodeščah pri Bledu.

Cerkev sv. Janeza v Bohinju je imela spočetka v ladji strop, naš mojster pa jo je prekril z mrežastorebrastim obokom, v katerem sicer ni zapustil svojega »podpisa« — mojstrskega znamenja, pač pa nam ga izdaja slog sklepnikov. Sklepnik z glavo sv. Janeza nas sicer s svojo izrazito rustikalnostjo nekoliko moti, na ostalih pa srečamo spet vinsko trto, razne liste in podobno — kakor v Srednji vasi ali v Loki. Posebno zgovoren pa je relief Kristusovega krsta v Jordanu, ki kaže že vse mojstrove oblikovne značilnosti in ima kompozicionalne sorodnike spet v skupinskih prizorih v Loki.

Bolj skopo pa se je uveljavilo mojstrovo kamnoseško dleto na obodu prezbitarija v Spodnji Besnici. Figuralen je samo sklepnik z Božjim jagnjetom, stoječim na značilni polici, kakršno poznamo tudi v drugih mojstrovih delih, ostali sklepniki pa so rožete, nad sosvodnicami majhni ščiti in rosetice, osrednji sklepnik pri slavlolu pa je kar disk z naslikano žalostno Marijo. — Cerkev je posvetil na kresni dan 1542 ljubljanski škof Frančišek Kazianer,⁶ vendar je utegnil biti tedaj prezbitarij star že več kot 20 let.

Edina stavba našega mojstra, ki jo doslej poznamo izven gorenjskega prostora, pa je cerkev sv. Elizabete na Malem otoku pri Postojni. Arhitektura je zelo preprosta — podolžna ladja z lesenim in ometanim stropom; precej širok šilast slavlolu; prezbitarij je dvopolen, zaključen s tremi stranicami in obokan s križnorebrastim obokom banjastega preseka. Prvi sklepnik je prazen disk, na drugem pa vidimo z vso skrbjo izklesano figuro sv. Elizabete v sodobni noši in z avbo na glavi. Z desnico oklepa velik vrč, v levici drži na polički z grbovnim ščitcem pred seboj štruco, v ozadju pa se ji bliža bradat berač s proseče sklenjenima rokama. Ta relief je tako značilen za mojstra HR, da bi si ga prav lahko zamislili na loškem ali srednjevaškem oboku, po času pa bi pripadal že poznim dvajsetim letom. — Konzole — primitivna mladostna glava, ščitci, geometrična konzola — se mi zde rezultat drugega, morda pomočniškega dela.

Tako se nam je opus mojstra HR časovno natančneje opredelil, pa tudi razširil. Ob njem se nam je razkrila nova stavbna skupina, ki je pač vredna nadrobnejšega študija, saj lahko zasledujemo njen razvoj od prvih, še okornih začetkov do zrelega mojstrstva, čigar vrh pomeni prav loški prezbitarij. Geografsko se je gorenjskim spomenikom pridružil že tudi en notranjski, ki podobno kot arhitektura župne cerkve v Cerknici kaže tesne zveze z gorenjsko stavbarsko tradicijo. Mikavno vzporednost ali kar odvisnost od delavnice mojstra HR kažejo tudi oboki cerkve sv. Marjete v Žlebeh, datirani s 1526.

Opombe

1. Kipar HR, LR III. 1956, str. 161 sq. — 2. Diplomatarium Carniolicum, MDHVK 1852, str. 51; listino hrani DAS. Za nove podatke o tej kapeli se moram zahvaliti dr. Pavlu Blazniku, ki jih je našel v Münchenskih arhivih: KM, fasc. 34, št. 125; HM, Hochstift Freising, fasc. 139; 8. 7. 1525. — 3. Loka, DS 1894, str. 658. — 4. München, Kreisarchiv, III. 4: fasc. 41, št. 210. — 5. J. Lavtižar, Cerkev in zvonovi v dekaniji Kranj, Ljubljana 1901, str. 169. — 6. F. S. Pokorn, Zgodovina Besnice pri Kranju, Ljubljana 1909, str. 138.

Zusammenfassung

NEUE BEITRÄGE ZUR BAUGESCHICHTE DES PRESBYTERIUMS UND DES TURMES DER PFARRKIRCHE IN ŠKOFJA LOKA

Der Autor hat im III. Jahrgang der *Loški razgledi* (1956) eine Studie über den Meister des Presbyteriums der Pfarrkirche zu Škofja Loka veröffentlicht und ihn mit dem Monogrammist *HR*, dessen Signatur sich neben dem Steinmetzmeisterzeichen auf dem Schlussstein befindet, identifiziert. Zum früher angegebenen Opus des Meisters (*Sv. Filip in Jakob v Hribcih* in der Poljanska dolina, Marias Schlussstein im Presbyterium in Crngrob, Presbyterium der Kirche zur hl. Katharina in Srednja vas bei Kranj — 1530) können wir heute noch weitere Werke anführen, von denen das älteste wohl die 1507 geweihte Laurentiuskirche über dem Bašelj sein dürfte: etwas jünger ist die Kirche in Srednja Bela bei Preddvor. Dem reifen Stil des Meisters gehören aber noch das Presbyterium der Kirche in Spodnja Besnica bei Kranj, das Gewölbe im Kirchenschiff des hl. Johannes in Bohinj und die Kirche der hl. Elisabeth in Mali otok bei Postojna an.

Neue archivalische Funde haben die Entstehung des Presbyteriums von Škofja Loka in die Zeit von 1520 bis 1524 präzisiert, der Turmbau verzog sich jedoch noch in die 30-er Jahre des 16. Jahrhunderts, wenigstens bis 1532. Da die Kirche ohne Vermögen war, haben die Bürger von Škofja Loka die Gemeindewiese am heutigen „Virške“ in 5 Acker verwandelt und mit deren Zinsen einen Teil der Unkosten für das Presbyterium und vor allem den Turmbau gedeckt.